

Dnr 08-0181  
Hanna Sejlitz



**Hörselskadades Riksförbund**  
besöksadress: Gävlegatan 16  
Box 6605, 113 84 Stockholm  
tel: +46 (0)8-457 55 00  
texttel: +46 (0)8-457 55 01  
fax: +46 (0)8-457 55 03  
e-post: hrf@hrf.se

2008-06-09

Utbildningsdepartementet  
103 33 Stockholm

## Yttrande över betänkandet Ökad likvärdighet för elever med funktionshinder (SOU2007:87)

Hörselskadades Riksförbund, HRF välkomnar detta betänkande och lämnar följande synpunkter:

Inledningsvis vill vi framföra att regeringen, genom att tillsätta rubricerade utredning samt genomförande av skolmyndighetsöversynen, skapat förutsättningar till att stödet till hörselskadade och döva elever på ett radikalt sätt kan förbättras framöver. Nu anser vi det som ytterst angeläget att Specialpedagogiska skolmyndighetens framtida uppdrag avseende hörselskadade och döva elever tydliggörs.

### Sammanfattande synpunkter på rubricerade utredning

HRF anser att utredaren har lämnat flera bra och viktiga förslag som måste förverkligas för att utbildningen för hörselskadade och döva elever ska få den utveckling som vi ser är nödvändig. Förslagen stämmer väl överens med HRFs förslag till ny skolorganisation (bilaga 1).

Det är viktigt att staten ger den nya skolmyndigheten ett tydligt uppdrag att genomföra dessa förslag. Dock anser vi att samordningsansvaret och resurscentrens uppdrag måste förtydligas ytterligare. Vi tycker att det är en brist att förskolan saknas i denna utredning och HRF menar att staten måste ta ett större ansvar för förskoleverksamheten för döva och hörselskadade. Det är viktigt att hörselskadade och döva barn ges möjlighet att lära sig teckenspråk från tidig ålder och genom hela skoltiden samt att rätten till teckenspråksundervisning stärks. Därför är det viktigt att myndigheten får ett tydligt uppdrag gällande hörselskadade och döva barns tvåspråkighet. Vi vill också betona att det behövs och kommer även i framtiden att behövas långsiktiga lösningar i större regionala skolenheter för hörselskadade och döva elever.

### Statsbidrag till kostnader av regional art höjs 3.3.2

#### Utveckling av hörselklasskolor – hörselspår

Utredningen har uppmärksammat att interkommunal ersättning för skolgång i hörselklasskola är

ett hinder och föreslår en rad förbättringar som HRF välkomnar. HRF positiv till förslagen till höjda bidrag till regionala resurser samt att den nya myndigheten ska få uppdraget att stimulera till utveckling av regionala hörselklasskolor genom att utforma krav för bidraget och följa upp verksamheterna. Dock är vi tveksamma till om höjningen av bidraget är tillräcklig.

**Motprestation till statligt bidrag (3.3.3)**

Utredningen har lämnat exempel på krav som bör ställas på de regionala insatserna. Vi håller med utredaren om de flesta exemplen, men vill skärpa kraven på lärarnas kompetens. HRF är oroliga för den utveckling vi ser mot att allt fler specialpedagoger enbart har generell specialpedagogisk kompetens. Det räcker inte för att ge hörselskadade och döva barn tillräckligt stöd. Det måste också finnas tillgång till pedagoger som har fördjupad kompetens i hörselskadade och döva elevers behov, exempelvis krävs kunskaper om hörselteknik och tvåspråkighet. Vi är bekymrade över att det saknas utbildade hörsellärare. Behovet av lärare med längre gedigen hörsellärarytbildning är uppenbart stor. Enstaka korta kurser är inte tillräckligt för att bygga upp den kompetens som krävs.

**Nationell samordning (3.3.6)**

Vi ger vårt fulla stöd till utredarens förslag att Specialpedagogiska skolmyndigheten ska ges uppdrag att, inom sin myndighet, skapa en organisation som innebär nationell samordning och regionala resurscenter när det gäller döva och hörselskadade elevers utbildning i sin helhet. Vi instämmer med utredaren att en sådan organisation ska innebära att myndigheten har det yttersta ansvaret medan den operativa verksamheten sköts av regionala resurscenter. Vi anser att skolverksamhet och råd- och stödverksamhet för döva och hörselskadade ska finnas samlat. Med en nationell skolmyndighet som har ett särskilt ansvar för nämnda målgrupp, oavsett i vilken skolform eleverna går i, kan stödet förbättras. Vi ser det som nödvändigt att denna organisation implementeras i den nya myndigheten från början.

HRF delar Skolmyndighetsutredningens uppfattning att det är viktigt att Specialpedagogiska skolmyndigheten undviker att varje region skapar en egen underorganisation som bidrar till regionala lösningar och kulturer. Detta går även helt i linje med förslagen i detta betänkande, där man framhåller att de föreslagna regionala resurscentren inte får agera fristående utan ska underordna sig organisationen för nationell samordning.

En sammanhållen skolorganisation för hörselskadade och döva är en förutsättning för att kompetens i pedagogik, tvåspråkighet, hörselteknik, kunskap om målgruppen m.m. ska kunna bibehållas och utvecklas så att hörselskadade och döva elever får det stöd de behöver i skolan. Det behövs ökad samordning och fördjupat samarbete mellan verksamheterna undervisning samt råd och stöd.

**Tydliga uppdrag för Specialpedagogiska skolmyndigheten**

HRF anser att Specialpedagogiska skolmyndigheten bör få tydliga uppdrag av staten vad gäller samordning och resurscenter, förskolan för hörselskadade och döva, statistik, tvåspråkighet mm.

**Samordning och resurscentra**

I uppdraget anser vi att det ska ingå följande:

SAMORDNINGANSVAR ska säkerställa en likvärdig, av god kvalitet, *fort- och vidareutbildning* av lärare och övrig personal, insamling av *statistik* samt *resultatuppföljning*. Samordnaren ska även ta initiativ till *forskning och utveckling* som rör hörselskadade och döva barn och ansvara för *kvalitetssäkring* av till exempel hörhjälpmedel och teckenspråk i skolan.

RESURSCENTRER ska fungera som regionens ”nav” som tar initiativ till och samordnar insatser för varje barn oavsett skolform. Vi anser att det inom verksamheten ska finnas det som omnämns i Regionalt Resurscentrum hörselskadade/döva i Södra regionen (s. 64-65). I Resurscentrets uppdrag ska även ingå:

- Att fungera som en tydlig och kunnig resurs för elever, föräldrar och skolpersonal genom hörselutbildade specialpedagoger. Resurscentret ska ge stöd till individualintegrerade elever genom ambulerande hörsellärare och teckenspråklärare samt gruppverksamhet.
- Ett informationsuppdrag dvs spridning av kunskap om hörselskadade och döva bl a genom att resurscentret anordnar konferenser och seminarier för föräldrar skolpersonal och beslutsfattare.
- Verksamhet som ger hörselskadade och döva elever möjlighet att utveckla tvåspråkighet

### Förskolan

Grunden för barns språk läggs tidigt under uppväxten. Förskolan har en viktig uppgift för hörselskadade och dövas utveckling av två språk – teckenspråk och svenska. HRF anser att det är en stor brist att staten inte tar något ansvar för döva och hörselskadades språkutveckling i förskolan. Teckenspråk i förskolan är kommunernas frivilliga åtagande och vi är oroliga för den utarmning av verksamheten som vi nu ser. Idag sker heller ingen nationell kvalitetssäkring av förskolans tvåspråkighetsarbete.

Det är en brist att stöd i förskolan inte finns med i denna utredning. Vi tror att det blir otillräckligt om de regionala resurscentra enbart ska hantera kontakterna och informationen om de kommunala förskolorna till föräldrar och andra berörda. För att ge hörselskadade och döva förskolebarn ökad likvärdighet och lika valmöjligheter till förskolor bör Specialpedagogiska skolmyndigheten bli ansvarig för dessa. Ett förslag är att förskolorna tillämpar samma system om förslagen nr 1-3 angående elever på grundskolenivå. Det innebär att barn kan få välja den förskola som passar deras förutsättningar bäst utan att kommunens ekonomi avgör. Dessutom innebär det att förskolorna ska uppfylla kraven för att kommunerna ska bli beviljade bidraget. Det ger en viktig kvalitetssäkring i förskoleverksamheten. Genom att erbjuda förskolor med hög kvalitet och kompetens kan dessa barn få en bra början på skolgången.

HRF anser att Specialpedagogiska skolmyndigheten ska få ett tydligt uppdrag avseende hörselskadade och dövas tvåspråkighet i förskolan. Detta bör utredas snarast. Barnens rätt till teckenspråk behöver stärkas.

### Statistik- Kunskap om målgruppen

HRF har under flera år samlat in och redovisat statistik om hörselskadade och döva barn i habilitering, förskola och anpassade skolformer – en uppgift som samhället borde stå för då statistiska underlag har betydelse för hur verksamheter och resursfördelning kan planeras. Vi anser att Specialpedagogiska skolmyndigheten ska ges i uppdrag att följa upp och samla/sprida kunskap om målgruppen.

### Rätten och möjligheten till tvåspråkighet för hörselskadade och döva.

Myndighetens uppdrag avseende tvåspråkighet för målgruppen hörselskadade och döva behöver tydliggöras. Ett av kraven som myndigheten bör ställa på de regionala och kommunala skolorna ska vara *möjlighet till tvåspråkig undervisning och teckenspråkig miljö*. Samma krav ska givetvis ställas på förskolan.

### **Behovet av större regionala enheter**

I skoldebatten pratas ofta om ”inkludering” och ”mainstreaming” där tanken är att skapa en skola för alla – en skola där alla barn går tillsammans, oavsett funktionshinder. Men en skola för alla är inte samma sak som utbildning för alla. I verkligheten finns det vare

sig praktiska eller ekonomiska möjligheter för varje liten kommun att skapa en bra skolsituation för sina hörselskadade elever. Det är lätt att underskatta hörselskadade barns behov i skolan. Det krävs åtgärder i klassrummet och övriga lokaler i skolan (ljudmiljö, tekniska hjälpmedel), hörselutbildad lärare, tillgång till teckenspråk, möjlighet att träffa andra hörselskadade och anpassad gruppstorlek. Kommuner som anser sig kunna tillgodose hörselskadade elevers behov missar ofta ett eller flera av dessa områden.

Vi menar att det behövs och kommer även i framtiden att behövas långsiktiga lösningar i större regionala skolenheter. Utan dessa kan man inte upprätthålla en tillfredsställande språkmiljö för de barn som behöver teckenspråk. Större enheter behövs även för att pedagoger ska kunna utveckla och bibehålla tillräcklig hörselpedagogisk spetskompetens, exempelvis om hörselteknik och tvåspråkighet, som är viktig för att kunna tillgodose hörselskadade och döva elevers behov i undervisningen.

#### **Resurser får inte tunnas ut**

Vi ser positivt på att man slår samman myndigheter till en gemensam myndighet som ska ansvara för all utbildning av hörselskadade och döva elever. Men vi är samtidigt oroliga för att kompetens och resurser för hörselskadade kommer att uttunnas och försämrats. Under Specialpedagogiska institutets existens har Institutet har arbetat med en mainstreamingsideologi som onödigt bidragit till negativa attityder till anpassade skolformer och därmed försvårat situationen för landets hörselskadade elever. Myndigheten har heller inte tagit ansvar för att utveckla de regionala hörselklassskolorna.

#### **Författningskommentarer (6)**

Vi vill se en ändrad skrivning om specialskolan i skollagen. Nuvarande formulering om specialskolan i skollagen bidrar till en negativ syn av specialskolan. Lagen beskriver specialskolan som en sista utväg, inte ett jämbördigt alternativ till grundskolan. Detta synsätt bidrar till negativ syn både på elevgruppen inom specialskolan och på specialskolan som skolform.

Möjligheten att välja regional hörselklasskola bör stärkas i skollagen. Likaså rätten till skolskjuts till och från hörselklasskola samt fritidshem i anslutning till specialskolan och regional hörselklasskola.

#### **Sammanfattningsvis anser HRF**

##### angående förslag 1-3

Vi instämmer med förslagen. Staten kan stimulera till höjd kvalitet i skolverksamheten genom att ge Specialpedagogiska skolmyndigheten uppdrag. Myndigheten kan i sin tur stimulera till och följa upp kvalitetsutvecklingen genom "ändamålsstyrda" bidrag där kraven för bidragen regelbundet följs upp av myndigheten. Dock anser vi att det kan behövas en högre höjning av statsbidraget för att kommunernas ekonomi inte ska vara en avgörande faktor för vilken skolform eleven kan välja.

##### angående förslag 4

Vi är positiva till det utvecklingsarbete som bedrivs inom Malvaprojektet. Vi ser gärna att myndigheterna och skolorna inom sitt uppdrag särskilt ska bedriva utvecklingsarbete kring hur skolorna kan erbjuda hörselskadade och döva elever möjlighet till att utveckla tvåspråkighet.

##### angående förslag 5

Vi instämmer, men vi att myndighetens uppdrag gällande regionala resurscenter måste förtydligas (se ovan).

angående förslag 6-7

Vi instämmer, med tillägget att myndigheten i samband med avtalet med Örebro kommun utformar krav för gymnasieutbildningen för döva och hörselskadade på samma sätt som det föreslås för regionala utbildningsinsatser.

angående förslag 11-13

Instämmer med utredaren att hörselskadade och döva elever i gymnasiet ska få det stöd de behöver oavsett skolform. HRF tror på en samlad språklig och pedagogisk kompetens och förespråkar därför en samlad gymnasieutbildning för döva och hörselskadade. Små skollösningar är sårbara och det är svårt att erbjuda hela gymnasieutbudet. För att lärandet ska fungera och vara utvecklande är det viktigt att hörselskadade ungdomar får möjlighet att vara tillsammans med många andra, inte bara ett fåtal, i en kommunikationsmiljö där man är delaktig. Riksgymnasiet för hörselskadade och döva, RGH-RGD fyller därför en viktig funktion och har för många hörselskadade varit första mötet med en tillgänglig skolmiljö tillsammans med andra hörselskadade. För flera har detta varit en positiv vändpunkt i livet efter en svår skolgång i grundskolan.

I övrigt

- Statens uppdrag till myndigheten när det gäller samordning och resurscentra måste förtydligas. Våra ovan givna förslag bör ingå i uppdraget.
- Staten måste ta ett större ansvar för förskoleverksamheten för döva och hörselskadade. Specialpedagogiska skolmyndigheten bör snarast få uppdraget att utreda detta. En lösning liknande den för grundskolan enligt förslag 1-3 skulle kunna fungera även för förskolan.
- Myndigheten måste få ett tydligare uppdrag angående hörselskadade och dövas möjlighet till tvåspråkighet.
- Tillgång till hörselpedagogisk kompetens bör ingå i kraven för att få bidrag till regionala insatser.
- Den negativa skrivningen om specialskolan i skollagen bör ändras, hörselklasskolor bör regleras i skollagen och rätten till skolskjuts från hörselklasskola och fritidshem måste säkerställas.

Med vänliga hälsningar  
Hörselskadades Riksförbund



Hans Ericson  
generalsekreterare